

групи. З іноземної мови таким чином ми налаштовуємо студентів на іншомовне спілкування. Для цього можна використувати рубрику «Talking business», в яких обговорювати ситуації, спрямовані на професійне ділове спілкування.

У другій частині відбувається постановка і опрацювання проблем. Це те, заради чого людина приходить у групу. Мотивацією участі в тренінгу не може бути примус.

Третя частина – обговорення. За значенням – це найбільш вагома частина, оскільки тут людина може відкрито виразити себе. Це та частина, де відбувається вирішення проблеми, де людина відчуває, згадує, думає про себе.

В процесі обговорення проблеми відбувається її усвідомлення через промовляння вголос своїх думок. Обговорення здійснюється не лише в кінці, але і поетапно: після «розігрівання», після кожної вправи й процедури і після всього заняття [2].

Програма з дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» галузі знань «Сфера обслуговування» у Вінницькому торговельно-економічному інституті КНТЕУ передбачає вивчення таких тем, як Modern ways of communication, Employment, Company culture, International business, Business start-up, Management та інші. Відповідно до цього ми пропонуємо розділити тренінг із даної дисципліни на 4 частини для тренування всіх видів мовленнєвої діяльності, а саме читання професійно-спрямованих матеріалів, написання ділових листів, обговорення бізнесових тем та виконання завдань за прослуханими матеріалами. Програма тренінгового заняття з розвитку навичок іншомовної професійної компетентності може виглядати наступним чином:

Тема: Dealing with difficult customers, handling complaints (2 classes)

Types of complainers: Learn about typical types of complainers and how to tailor an individual approach to each customer.

Step-by-step complaint handling procedure: Learn how to handle complaints effectively.

Case-studies: Practise complaint-handling in the classroom environment [6].

Мета заняття: набуття та автоматизація навичок толерантного професійного спілкування, компетентне опрацювання скарг клієнтів та знаходження компромісу в процесі вирішення конфліктних ситуацій, задоволення потреб та вимог споживачів шляхом ведення результативних переговорів.

Цілі заняття:

1. Визначення професійно важливих професійних якостей та вмінь для ефективного вирішення конфліктних ситуацій між працівниками туристичної сфери та клієнтами;
2. Вміння шукати компромісні рішення професійних проблем та налагодження контактів із клієнтами;
3. Визначення позицій та потреб клієнтів із допомогою методу «questions and listening»;
4. Формування готовності до співчуття, контролюючи при цьому процес спілкування;
5. Знаходження варіантів вирішення проблеми, які задовольнили б обидві сторони конфліктної ситуації.

Основні етапи роботи тренінгової групи:

1. Ознайомлення з ключовими пунктами розгляду скарг;
2. Виокремлення передумов ефективного розгляду скарг;
3. Парні вправи «in your customer's shoes» та групова дискусія.
4. Підведення підсумку тренінгового заняття.

Висновки. Отже, застосування тренінгу на практичних заняттях із курсу «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» допомагає викладачеві адаптувати студентів до професійної діяльності, навчити їх правильно спілкуватися з партнерами та клієнтами, показати багатосторонність ділового спілкування.

Цілі курсу «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» і тренінгу збігаються. Насамперед, тренінгові вправи допомагають розвивати у студентів професійні здібності та вміння оволодівати таким складним видом діяльності, як ділове спілкування. Впровадження тренінгових вправ на заняттях допомагає практично відтворити комунікативні вміння студентів, що неможливо на звичайних практичних заняттях, готує студента до професійної діяльності в аудиторних умовах. Тому тренінг можна вважати новою технологією у навчальному процесі, яка адаптує майбутніх фахівців туристичної сфери до майбутньої професійної діяльності.

Література:

1. Вачков І. В. Основы технологии группового тренинга. Психотехники : [учебное пособие] / И. В. Вачков. – М., 1999. – 237 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник для студ. вузів / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров / Г. М. Коджаспирова. – М. : ИКЦ «МарТ», 2005. – 659 с.
4. Панфилова А. П. Тренинг педагогического общения: учеб пособие для студ. высш. учеб. заведений / А. П. Панфилова. – М. : Издательский центр «Академия», 2006. – 336 с.
5. Шнейдер Л. Б. Профессиональная идентичность [Текст] / Л. Б. Шнейдер. – М. : МОСУ, 2001. – 256 с.
6. <http://www.ksl-training.co.uk/in-company-training/sales-and-customer-service-courses/complaint-handling/#ixzz2zjXydm0N>

УДК 811.161.2'367.622'

Л. А. Семененко,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, м. Одеса

ПОТЕНЦІЙНІ Й ОКАЗІОНАЛЬНІ СУБСТАНТИВНІ МОРФОСТИЛЕМИ-КОРЕЛЯТИ З АКТУАЛІЗОВАНОЮ ГРАМЕМОЮ РОДУ/СЕМОЮ СТАТІ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОГО ХУДОЖНЬОГО МОВЛЕННЯ)

У художньому мовленні класифікаційна семантико-граматична категорія роду істот/квазіістот може ставати об'єктом рефлексії митців слова, підтримання мовної гри. У статті висвітлено деякі динамічні процеси у системі художнього моделювання дійсності, проаналізовано марковані одиниці морфолого-словотвірного рівня, що характеризуються змістовою ускладненістю.

Ключові слова: морфостилема, грамема роду, сема статі, маркований дериват, конотація, актуалізація.

Класифікаційна семантико-граматична категорія роду (ГКР) істот/квазіістот може ставати об'єктом свідомої рефлексії митців художнього слова. Марковані інноваційні морфостилеми з актуалізованою грамемою роду/

сеюмою статі (фемінітиви та маскулінативи) на матеріалі художнього мовлення досліджували Я. І. Гін [2; 3], Л. В. Зубова [4], І. О. Іонова [5], Л. Кожуховська [6] та ін.

ПОТЕНЦИАЛЬНЫЕ И ОККАЗИОНАЛЬНЫЕ СУБСТАНТИВНЫЕ МОРФОСТИЛЕМЫ-КОРРЕЛЯТЫ С АКТУАЛИЗИРОВАННОЙ ГРАММЕМОЙ РОДА/СЕМОЙ ПОЛА (НА МАТЕРИАЛЕ СОВРЕМЕННОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ РЕЧИ)

В художественной речи классификационная семантико-грамматическая категория рода одушевленных и «квазиодушевленных» имён существительных может становиться объектом рефлексии мастеров художественного слова, основой языковой игры. В статье освещены некоторые динамические процессы в системе художественного моделирования действительности, проанализированы маркированные единицы морфолого-словообразовательного уровня, что характеризуются смысловой усложненностью.

Ключевые слова: морфостилема, граммема рода, сема пола, маркированный дериват, коннотация, актуализация.

THE POTENTIAL AND THE OCCASIONAL SUBSTANTIVES OF MORFOSTYLISTEMS AND CORRELATIVES WITH ACTUALIZED CATEGORY OF GENDER (ON THE MATERIAL OF MODERN UKRAINIAN LITERATURE)

In literature texts the semantic classification and grammatical category of gender creatures / kvazi creatures can be the object of artists' reflection words, the basis of language games. The article is about some of the dynamic processes in the art modelin greality marke dunits. It is also was analyzed morphological and word-formati velevel, characterized by semantic complexity.

Marked by in novative morfostem sare actualized by gender (female and male). The work is done on the base of the researchin literature texts by J. Hin, A. Zahnitko, L. Zubov, I. Ionov, L. Kozhukhovskaya, L. Semenenko and others.

The purpose of this article is to show somere presentative for the literature text ways of main stream in gor neutralization grammatical meaning of gender: male /female and category gender/kvazi gender. In the perception of producer's speech and proving in literature structural and functional style grammatical category of gender (GCG) is «morecor related» as by creating artificial binary oppositions, when exhibitors of formal unmotivated classification GCG of non alive beings suffered from transposition and got features of natural semantic category of gender in referents metaphorized nounsorby creating potential, or occasion alcorrelates (usually female, much less male) of codified lexemes denoting beings.

Key words: morfostylema, category of gender, marked derivative, connotation, actualization.

Мета цієї статті полягає у висвітленні деяких репрезентативних для художнього мовлення шляхів актуалізації/нейтралізації граматичного значення чоловічого/жіночого роду та семи статі/квасізстаті у сприйнятті продуцентів даного мовлення та доведенні того, що у художньому структурно-функціональному стилі ГКР стає «більш корелятивною» як за рахунок створення штучних бінарних опозицій, коли експоненти формально-класифікаційної немотивованої ГКР неістот зазнають транспозиції і набувають ознак семантичної категорії природної статі референтів метафоризованих іменників, так і шляхом створення потенційних/оказіональних корелятивів (зазвичай фемінітивів, значно рідше маскулінативів) від кодифікованих лексем на позначення істот.

За умов метафоризації та персоніфікації назви неістот із немотивованою категорійною семантикою чоловічого роду стають твірними для похідних родо-статевих корелятивів жіночого роду: *Місяць* напився вина зеленого / *місяцівен* накликав – це й много! (В. Кордун); *Ліхтар* закохався в струнку *ліхтарівну*. / *І виріс, і синьо на розі палав...* (І. Жиленко); *Згори гора дивилась у черлінь, / І хилитався човен до човниці* (М. Вінграновський); *Соняшниці й соняхи* кохалися. / *Лиця їх великі і довірливі / Над картоплями-пліткарками зеленими / Просто неба довго цілувалися* (С. Короненко).

Замість кодифікованих корелятивів жіночого роду на позначення істот (осіб і не-осіб) уживаються okazіональні/потенційні лексеми-фемінітиви, наприклад, замість кодифікованого корелята зоосемізма *кішка* в поетичному мовленні активно функціонують марковані утворення *котиця, кітка*:

Що це треба котові? А зась! / І на нього недоля знайшлась: / Пес сусідський дихнуть не дає, / А там кітка – аж серце стає (В. Прилипка); *... почерствілі дахи провокують енцефаліт / громадян що не завше влаштовують громадянок / і котиць яких ігнорує зваріований кіт* (А. Бондар); *... це свята дифтерія ні блудних жінок, ні котиць не бере...* (О. Степаненко), пор. також: *пес – психа: Тобто сучка до нас прибудила, і ми її назвали Юля Марківна. <...> Відтак вона всім полюбилась і мама вирішила, що нічого таку гарну психу кликати «Юля Марківна»* (І. Карпа).

Замість кодифікованого фемінітива авторка натрапляємо на маркований, іронічно конотований *авториця*: *До видавництва, десь із Придніпров'я, / підвечір авториця привезлась. / У найпрямішим смислі – привезлась, / цинізм у цих словах не ночував. / Стара. Важка. І чоловічок Вася / вволік за нею з віршами чувал* (В. Затулівітер).

Актуалізована грамема жіночого роду/сема жіночої статі може okazіонально вводиться до структури значення лексем, які в принципі з різних причин (логічних, фонетичних, структурних тощо) позбавлені можливості мати такі кореляти, наприклад, *ангел/янгол, кавалер, кардинал, волхв, сопраніст, боєць, політик, член* тощо. Від лексеми *ангел/янгол*, що має значення – 1. *рел.* Надприродна істота, посланець, вісник Бога; зображується звичайно у вигляді юнака з крилами. 2. *чий, перен.* Захисник або заступник; охоронець. 3. *перен., заст.* Про людину (перев. жінку), що відзначається красою чи добрістю, лагідністю або зробила чи робить кому-небудь щось гарне, приємне [1, с. 29], утворюються морфостилеми *янголиця, ангелиха*: *Я на лузі лежав горілиць; / Надлетіла тарілка з блакиті, / З неї вийшли аж сто янголиць...* (Д. Павличко); *... повз біржу казино мелодію міліцію / пастушки з вітражів упирки з вар'єте / дурепи осяйні вогненні янголиці...* (Ю. Андрухович); *...чи час такий чи ангелиха не знесла / яєць достатньо чи неузгодження фізіології / й потреб держави чи не писався це закон / і для ворон...* (В. Цибулько).

У вірші Д. Павличка «Примха» спостерігаємо гру адресанта грамемами родових корелятивів із залученням анафоричного субститута *він* до antecedента *янгол* і несподіваною розв'язкою, оскільки заміщувальним іменником-antecedентом виявляється морфостилема *янголиця*: *Якось я зустрів янгولا, / і давай здирати його сорочку; / хотів дізнатися, / чи він справді янгол, чи – янголиця. / А він починає мене бити / крилами, як гусак, / і каже: «Що за дурнувата примха! / Хіба ти не можеш / по манерах моїх здогадатися, / що я – непорочна панна і тобі не пара?!»* (Д. Павличко).

Алогічними є й утворення *кардиналиха, сопраністка, кавалерка*, оскільки за твірними цих маркованих дериватів закріплені такі значення: *кардинал* – найвищий після папи духовний сан у католицькій церкві, а також особа, що має цей сан [1, с. 524]; *сопраністи* – 1. *іст.* Співаки-кастрати, які входили до складу хорів католицької церкви і виконували партії сопрано. 2. Співаки-кастрати, виконавці провідних сопранових жіночих партій в операх 18–поч. 19 ст. [1, с. 1357], *кавалер* – 1. Чоловік, який розважає жінку в товаристві, супроводить її під час прогулянок тощо. // Той, хто танцює в парі з жінкою. // Залицяльник. 2. *розст.* Те саме, що *парубок*. 3. тільки *кавалер*. Той, кого нагороджено орденом [1, с. 513], пор.: *...здринаний контрабасист принаймні знав на ім'я свою шолудиву сопраністку* (Т. Антипович). На морфостилемі *кардиналиха*

натрапляємо у вірші Віри Вовк «Любовні листи Вероніки до кардинала Джованнібатісті»: *Друже мій, як Вам бажається / Мене не тільки листовно, / Прохайте дозволу Папи, / Щоб висвятив мене швидко / Кардиналихою* (В. Вовк); *Серед за- пасних варіантів числиться кавалерка по Коптській...* (Л. Дереш).

При декодуванні морфостилеми *кардиналиха* за будь-якого розуміння змісту потенційного деривата (найменування жінки за посадою чоловіка або назви особи жіночої статі в певній сфері діяльності) існування такого феномена неможливе: у першому випадку на заваді стоїть цілібат (обов'язок безшлюбності для католицького духовництва), у другому – заборона для жінок обіймати керівні посади в католицтві.

У листі І. Жиленко до чоловіка у військо натрапляємо на інноваційну складну лексему *бойщиця* з прозорою семантикою, яка нібито є фемінітивом до «корелятивної» за родо-статевими ознаками твірної бази *боєць*: *На добраніч, чоловіче мій. Живи плідно і гарно, люби свою дурненьку жіночку і не задивляйся на бойщиць. Гаразд?* (І. Жиленко).

Яскраве гендерне забарвлення спостерігаємо у морфостилем *політичка, пійтичка*: *...і хай мені кажуть / Юліє / ти не політичка ти – пійтичка / відмовлю / але ж я не безсловесна птичка / інколи я кусюча змія* (П. Коробчук).

Натрапляємо на конотативно забарвлені варіативні потенційні інноваційні лексеми-кореляти на позначення осіб жіночої статі, пор.: *Але наша квітуча пані Цитрина підпровадила його [пана Перфецького – Л. С.] до нового кружка гостей, в якому перебували тимчасово суха й гачкувата членкиня в якомусь напівчоловічому елегантському вельми вбранні і при краваті...* (Ю. Андрухович); *Збиваються в партійки – члени і членні – і дружно обліплюють ковбасу* (І. Жиленко).

Аксіозабарвлені марковані морфостилеми з гендерною семантикою стають індикаторами ставлення адресанта саме до функціонера жіночої статі, набувають ознак стереотипного сприйняття позначеного денотата-діяча певною частиною етнолінгвокультурної спільноти. Такі морфостилеми уможливають емотивно-експресивну реалізацію певних смислових інтенцій митців слова.

Наявні у художньому мовленні й штучно створені симетричні корелятивні пари, ознака жіночої статі яких виражається нібито суфіксально-флексійним способом, а насправді експонент жіночого роду є ситуативним лексичним омонімом до кодифікованої лексеми жіночого роду, яка має зовсім інше значення і не входить до опозиції чоловіча/жіноча стать, пор.: *Отже, я йду на світло, бо це світло, бо що мені залишається, і бачу в ньому стіл, а при столі когось, хто вже давно чекає на мене і заманює пальцем – ближче, мовляв, молодий чоловіче, ближче, ближче. І чим ближче я підходжу, тим з менією певністю можу сказати, хто це – Він чи Вона, Ворожка чи Ворог. <...> Воно питається: що, прийшов?* (Ю. Андрухович); *На ювілей одного поета / Я сказав одній поетесі: / От візьми собі, уяві собі: / Тобі призначив побачення / Метелик. – (Метелик справді влетів у квартиру / На ювілей...) / Поетеса трохи образилась: / Хіба не вистачає мужчин? / Я не знаю, як приодягатися / До нього... до метелика... / Потім забув я про цю розмову, / Став перед дверима власними / І просто на двірній ручці / Побачив... золотистого метелика: / – Я не метелик! – сказав метелик – / Я метелиця. / Я прилетіла на побачення, – / Сказало мені щось золотисте і тихе, / Яке сиділо на двірній ручці / В золотій сукні... (І. Драч).*

Несподіваність появи маркованих лексичних омонімів з новим значенням особи жіночої статі щодо «твірних» лексем *ворог, метелик* (бо у кодифікованих лексем жіночої статі *ворожка, метелиця* така семема відсутня) настільки вразила продуцентів текстів, що їхня особистісна рефлексія на поіменованій денотат оформлена в середньому роді, тобто відбувається нейтралізація родо-статевих ознак.

Рефлексія щодо біологічної статі поіменованого денотата може бути пов'язана з актуалізацією секундарного ЛСВ полісеманта на позначення істоти й одночасною присутністю формально-граматичного роду примарного ЛСВ на позначення неістоти. Наведемо вірш Н. Білоцерківець цілком: *На груди руку хтось мені поклав – / Аж тихо стало. / Ти, Сонце, ти? / Навіщо ти злякав... / Злякало? / Тих рук не відштовхнути, не віднять – / Стою, німію. / Мені б тебе поцілувати, обнять – / Не вмію. / Скажи мені, навіщо ти такий... / Таке гаряче? / Що рветься серце в тебе з-під руки – / І плаче... (Н. Білоцерківець).*

Актуалізації зазнає такий ЛСВ – 4. *перен*. Про те (того), хто (що) є джерелом життя, втіхи, радості і т. ін. для когось [1, с. 1357] на позначення істоти, про що свідчать координовані форми чоловічого роду, а форми середнього роду і певна розгубленість адресанта при визначенні родової належності спричинює одночасну присутність у сприйнятті й прямого значення лексеми.

До периферійних засобів актуалізації грами роду/семи статі уналежнюємо випадки штучного створення корелятивних за родо-статевими ознаками пар на рівні мовної гри (паронімічна атракція), коли кодифікованим лексемам формально-граматичного розряду неістот контекстуально приписується значення істот, а вже потім їхня певна звукова подібність і частковий структурний збіг «мають» потрактуватися реципієнтами як такі, між якими виникають дериваційні відношення похідності (модифікаційний тип). Словотворчим формантом нібито виступає флексія-суфікс *-а*, тобто інноваційний «корелят» жіночого роду твориться за зразком таких фемінітивів, як *раб – раба, маркіз – маркіза, гість – гостя, Валерій – Валерія*.

Володимир Чуйко, аналізуючи творчість Дмитра Білоуса, пише: *«А ось сатирична новела «Пеня» (1949). В основі – справді курйозний випадок: бюрократи придумали податок на бездітність... п'ятирічній дівчинці та ще й попереджають, що в разі несплати ростиме пеня. Мати питає дочку, чи вона хоч розуміє оте чудернацьке слово. Дівчина пояснює, що коли приходять дядько-фінансист – то *пень*, а жінка – то *пеня*»* (В. Чуйко).

Твірною базою інноваційних корелятів з актуалізованою грамою чоловічого роду/семою чоловічої статі (за умов їхньої персоніфікації) може бути «фемінітив», пор.: *Панове закохані, ось вам притча, / Любові до крові яскравий взірєць. / Одну *сигару* – дорож, заграничну / вподобав дешевий якийсь *цигарець*. / Вони лежали на одній вітрині, / Він у бік її позирив неспіло / І ловив зі своєї картонної скрині / Аромат її недосяжного тіла. / Сотні байдужих самотніх зірок / І йому неначе сказати хотіли, / Що кохання не для *цигарок*»* (Є. Бардієр).

Корелят *цигарець* утворено від кодифікованої лексеми *цигара* – *заст.* Сигара [1, с. 1583]. Пор. також: *З бабнища Баба / видить слабо: / камінна мармиза / вітром злизана. / Яка же то Баба? Бабай – / баєний чубай...* (І. Калинець).

І. С. Улуханов зауважує, що іменники, в яких у ролі словотворчого форманта виступають суфікси зі значенням жіночності, мотивуються тільки іменниками чоловічого роду: рос. *чемпион – чемпионка, плут – плутовка, супруг – супруга*. Обмеження родом у цьому випадку супроводжується лексичним обмеженням: мотивуючими є іменники на позначення істот (зворотні відношення типу *коза – козел* поодинокі) [7, с. 110]. Але у художньому мовленні натрапляємо на випадки творення інноваційних корелятів на позначення істот чоловічої статі або недорослих істот чоловічої статі від зоосемізмів жіночого роду, що в узусі номінують представників двох статеїв, пор.: *Неначе князь, сидів набряклий *жабич* / (Мабуть суддя)... (С. Пантюк); ...з найбруднішої *пелюшки* / з рук *пупорізки* випурхне *чайчук* / птахоподібний *спадкоємець права* / на розпад... (В. Цибулько). У Дмитра Чередниченка вийшла книжка для дітей із назвою «Білий *Чайч*».*

В ідіолекті Ю. Андруховича, сповненому блискучої, талановитої «еквілібристики» словами, їхньою структурою, примарними/секундарними значеннями, експліцитними/імпліцитними смислами, підтекстами, затекстами, конотативними нашаруваннями тощо, натрапляємо на корелят до лексеми *риба* – **Риб**, що віртуозно обігрується у досить розлогому контексті і тільки потім повідомляється: *Семинар поезії. Раз на тиждень, по вівторках, ми протягом 3-4 годин обговорювали одне одного, тобто наші вірші. Чи патякали на вільні теми, скажімо, чоловіче і жіноче начала в поезії. Або чому модернізм завжди терпить поразку. Семинар вів один з китів російської поезії, Юрій Полікарпович Кузнецов. Полі-Карпович! Тобто швидше все-таки не один з китів російської поезії, а один з її коронів. <...> А для росіян, кожен з яких воював з іншими за право бути улюбленим учнем Полі-Карповича, дискусії швидше не існувало. Вони сідали на перші парти і заглядали йому в рот, ніби зразкові пуделі. Він був щодо них нещадний. <...> він переважно не лишив від їхніх віршів ані живого місця... Йому це пасувало – бути кітом слів. Здається, він ніколи не посміхався, такий собі ідол печалей, замкнута на всі замки трагічна маска, вельмишановний Риб* (Ю. Андрухович).

Творення інноваційних корелятів **Риб**, **Чайч** супроводжується одночасно ономатизацією лексеми.

Аналогічно утворено марковані морфостилеми на позначення самців або осіб чоловічої статі *черепах* – **черепах**, *вічварка* – **віччур**, *коханка* – **коханок**, *подруга* – **подруг**, *фея* – **фей** тощо, не зафіксовані у сучасних лексикографічних джерелах: *За спиною у Сергія вже зібралася юрба людей, він затримував чергу. – Ей, ти, – писклявий жіночий голос ззаду вивів із задуми. – Або рухайсі, або забирайсі. Я на роботу спізнююсі, хтілам булок свіжих купити, а тут ти, мов черепах, вкляк* (Д. Корній); *Нагло з'явилася ще одна проблема: моя вічварка <...> Мені належало, коли собака вже почує запах пігулок, відійти якомога далі від будинку, тоді рятувальники проламають паркан і віччур звільнить потрібну територію <...> Я бачив, як ... пєс помчав до мене... (Ю. Іздрик); Обіймати тебе так, як ніхто не обійме руками. Цілувати без вуст. <...> Бути ніжним коханком. Бути всевладним коханком (Ю. Іздрик); Ми вже приїхали, – потягується на сидінні Давидів подруг [«приятель» Давида – Л. С.] (І. Карпа); Зробити комусь приємну несподіванку: виконати замість нього/неї його/її роботу. А колись, може, і ми прийдемо додому з сумними думками про те, що треба мити посуд і витирати пилюку, а якийсь добрий фей уже все зробив за нас... (Н. Гербіш).*

Грамема чоловічого роду може оказіонально приписуватися кодифікованій лексемі жіночого роду аналітично, на синтагматичному рівні:

І страх мене вгорнув, бо був я сам між ними, / І запах їх душив, мов обридливий рись... (Ю. Липа); Все минеться, все проститься – / Спи, мій любий, спи, мій кицю... (О. Степаненко); ... То плачуть всі, а він і плаче, й кпить, / Бо з нього був гордіня пишний дуже (І. Драч).

Поодинокими є випадки об'єднання власних/загальних назв істот чоловічого/жіночого роду у складний дериват, родова належність якого залишається невизначеною, пор.: *Дідбаба тягне піраміду-рпу, / час вивертаючи / руками. / Відштовхується від бруківки Міларепа, / слід залишаючи у камні (В. Шило); Нас викрала у вікторів і оль / істота на ім'я Віктореоля / чи Олевіктор. Все залежить від / розташування кореня і крони (В. Неборак).*

Кожне з наведених нами маркованих вербальних експонентів імпліцитних смислів доречне, гармонійне у структурі твору, інтенційно обумовлене. При інтерпретації їх реципієнтами пріоритетності набувають когнітивно-прагматичні параметри. Трансфер у вербальну площину складного психоемоційного ореолу контекстуально аксіозабарвлених субстантивів спонукає митців до творення маркованих дериватів-морфостилем з актуалізованою грамемою роду/семою статі, «відкоригована» сутність яких базується на глибинних кореляціях граматики та семантики, тобто інтенції мовців можуть реалізуватися шляхом граматичної й образно-емоційної маркованості певних сигналів репрезентативного коду. Вдаючися до таких заходів, автори небезпідставно переконані в тому, що загальна перцепція цих маркованих вербалізованих експлікацій у межах одної етнокультурної спільноти відбудеться адекватно.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та СД) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь : ВТФ Перун, 2007. – 1736 с.
2. Гин Я. И. Грамматический род как категория поэтического языка: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / Я. И. Гин. – Л., 1985. – 20 с.
3. Гин Я. И. О корреляции рода и пола при олицетворении / Я. И. Гин // Проблемы структурной лингвистики. 1985. – М. : Наука, 1989. – С. 176–184.
4. Зубова Л. В. Категория рода в поэтическом эксперименте / Л. В. Зубова // Язык и речевая деятельность / глав. ред. В. Б. Касевич. – СПб : Изд-во Санкт-Петербургского университета, 1999. – Т. 2. – С. 128–159.
5. Ионова И. А. Морфология поэтической речи: монография / И. А. Ионова. – Кишинёв : Штиинца, 1988. – 166 с.
6. Кожуховська Л. Використання категорійних значень роду іменників із стилістичною метою / Л. Кожуховська // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди: наук.-теор. зб. / гол. ред. В. П. Коцур. – Переяслав-Хмельницький, 2003. – Спец. випуск: Філологія. – С. 85–89.
7. Улуханов И. С. Грамматический род и словообразование / И. С. Улуханов // Вопросы языкознания. – 1988. – № 5. – С. 107–122.

УДК 81'25

О. В. Серебрянська,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КІНОСЦЕНАРІЇВ

Стаття присвячена особливостям перекладу кінопродукції та проблемам, що можуть виникати при перекладі кіносценаріїв. В роботі наводиться короткий опис історії розвитку кіноіндустрії та аналізується зумовлене ним зростання попиту на переклад у цій галузі. Детально розглядаються чинники, що визначають особливості перекладу кіносценаріїв та особливі умови роботи перекладачів сценаріїв фільмів. Аналізуються проблеми, що можуть виникати при перекладі такого типу текстів, та наводяться приклади перекладу із української версії відомого американського ситкому «Друзі».

Ключові слова: переклад кіносценаріїв, субтитри, дубляж, синхронність, сленг, акцент, двомовність.